

25 miljoner till forskning om arbetsmiljö och hälsa

Virtuellt kontorsarbete, förebyggande av återfall i utmattningssyndrom och politisk styrning av arbetsmiljö och hälsa. Det är ämnena för tre av de nio forskningsprojekt som beviljats sammanlagt 24 737 000 kronor av Afa Försäkring i årets tredje anslagsomgång.

Fotograf: Linda Harling

– Vi vill långsiktigt bidra till en god arbetsmiljö med färre arbetsskador och minskad ohälsa. Det gör vi bland annat genom att stödja forskning som främjar ett tryggt och friskt arbetsliv, säger Helena Jahncke, chef för FoU-avdelningen på Afa Försäkring.

– Forskningen vi finansierar ska komma till nytta i arbetslivet. Det är ett av våra huvudkriterier när vi beslutar om vilka projekt som får stöd. Nu har vi beviljat stöd till nio nya projekt inom arbetsmiljö och hälsa.

Virtuellt kontorsarbete (VirKA) – fysiska, kognitiva och sociala effekter av kunskapsarbete i VR-miljöer

Under covid-19-pandemin har många kontorsanställda arbetat på distans och utfört sina uppgifter i andra miljöer än den vanliga arbetsmiljön. Undersökningar visar att de flesta vill behålla möjligheten till distansarbete och den flexibilitet det medför. Samtidigt finns idag teknisk utrustning för spel och underhållning som låter användaren vistas i en virtuell verklighet eller VR, virtual reality. En studie av arbete i virtuell kontorsmiljö kan bidra med kunskap om dess effekter på den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön och möjliggöra ökad arbetsflexibilitet och ökat välmående.

Cecilia Berlin, vid Chalmers tekniska högskola, tilldelas 2 534 000 kronor för att undersöka hur kontorsarbete i virtuell miljö påverkar medarbetares fysiska, kognitiva och sociala välmående. I studien ingår att sammanställa en kunskapsöversikt av litteratur om VR-verktyg som stöd för kunskapsarbete och kontorssysslor.

Projektet pågår till och med januari 2024 och förväntas generera kunskap som kan vägleda arbetsgivare som vill införa virtuell arbetsmiljö. Kunskapen väntas också resultera i rekommendationer för god ergonomi vid kontorsarbete i VR-miljö.

Cecilia Berlin, docent i produktionsergonomi, Chalmers tekniska högskola, tel: 070-863 93 51, e-post: cecilia.berlin@chalmers.se.

Ett väglett långsiktigt självhjälsprogram för att förebygga återfall i utmattningssyndrom

Psykisk ohälsa är en av de främsta orsakerna till långvarig sjukfrånvaro och risken att återinsjukna är stor även efter genomgången rehabilitering. Idag saknas forskning om förebyggande av återfall i psykisk ohälsa efter både längre sjukfrånvaro och efter rehabilitering. Ett individuellt anpassat självhjälsprogram med vägledning för att förebygga återfall i utmattningssyndrom kan bidra med kunskap om hur psykisk ohälsa kan förebyggas och leda till bättre behandlingar och minskad risk att åter insjukna.

Alexander Rozental, vid Uppsala universitet, tilldelas 2 900 000 kronor för att utveckla och testa en förebyggande behandlingsmetod för personer med utmattningssyndrom i form av ett webbaserat väglett självhjälsprogram. Syftet är att ta reda på om ett program baserat på kognitiv beteendeterapi och stresshantering kan minska risken att bli sjukskriven igen på grund av psykisk ohälsa.

Projektet pågår till och med januari 2025 och förväntas ge ökad kunskap om hur behandlingen av psykisk ohälsa kan förbättras. Resultaten kan också komma att bidra till minskad risk för återfall i sjukskrivning efter rehabilitering av psykisk ohälsa.

Alexander Rozental, doktor i psykologi, Uppsala universitet, tel: 073–693 79 48, e-post: alexander.rozentel@psyk.uu.se.

Att vara en motor, roder eller sänke: Styrning av arbete och hälsa från politiskt perspektiv

I kommuner och kommunala företag har politiker respektive bolagsstyrelsen det yttersta ansvaret för arbetsmiljön. Deras beslut påverkar både arbetsmiljöarbetet och de anställdas arbetsförhållanden. Trots detta saknas forskning om hur politiker hanterar frågor om arbetsmiljö, arbete och hälsa. En studie av denna hantering kan bidra med ny kunskap som kan stödja de styrande och därigenom främja god arbetsmiljö och hälsa för anställda i kommuner och kommunala bolag.

Ulrica von Thiele Schwarz, vid Mälardalens högskola tilldelas 3 828 000 kronor för att undersöka hur politiker och medlemmar i kommunala bolagsstyrelser förstår och tar sig an frågor som rör arbetsmiljö och hälsa. Intervjuer kommer främst att göras med personer med erfarenhet av flera styrande roller.

Projektet pågår till och med december 2024 och förväntas resultera i ny kunskap om hur bolagsstyrelser hanterar frågor om arbete och hälsa. Resultaten väntas kunna ge idéer om hur styrningen av dessa frågor kan förbättras.

Ulrica von Thiele Schwarz, professor i psykologi, Mälardalens högskola, tel: 070/755 31 91, e-post: ulrica.schwarz@mdh.se.

Luftföroreningar i arbetslivet och risk för att utveckla reumatoid artrit – analys av betydelsen av ett stort antal luftburna yrkesexponeringar

Reumatoid artrit (RA), eller ledgångsreumatism, är den vanligaste inflammatoriska reumatiska ledsjukdomen. Sjukdomen är obotlig och orsakar ofta nedsatt rörelse- och arbetsförmåga. Tidigare forskning om RA har främst fokuserat på följder och behandling av sjukdomen och kunskapen om hur den uppstår är ofullständig. En studie av hur luftföroreningar i yrkeslivet och genetiska anlag påverkar utvecklingen av RA kan ge ny kunskap och bidra till att förebygga sjukdomen.

Lars Alfredsson, vid Karolinska Institutet, tilldelas 4 064 000 kronor för att undersöka hur luftburna exponeringar för exempelvis kvartsdamm, avgaser och lösningsmedel påverkar uppkomsten av reumatoid artrit. I projektet ingår att studera hur olika typer av luftburna exponeringar samverkar med varandra och med genetiska risker att utveckla sjukdomen.

Projektet pågår till och med december 2024 och förväntas ge ny kunskap om vilken betydelse exponering för luftburna ämnen i yrkeslivet har vid utveckling av reumatoid artrit. Resultaten väntas kunna ligga till grund för att förebygga luftföroreningar som bidragande orsak till RA och för översyn av gränsvärdet för kvartsdamm.

Lars Alfredsson, professor i epidemiologi, Karolinska Institutet, tel: 070–561 45 10, e-post: lars.alfredsson@ki.se.

Utveckling och tillämpning av en evidensbaserad metod för att förbättra den sociala arbetsmiljön

Organisatoriska och sociala arbetsmiljöproblem som kränkningar, utfrysning och trakasserier orsakar allt fler sjukskrivningar. Ohövlighet är en form av kränkande särbehandling som kan orsaka stressrelaterad ohälsa. Idag saknas vetenskapligt framtagna metoder för systematiskt arbete med det sociala klimatet på arbetsplatser i Sverige. Utveckling av en insatsmetod baserad på en amerikansk modell för respektfullt beteende kan ge ett verktyg för socialt arbetsmiljöarbete och förebygga ohälsa i arbetslivet.

Kristoffer Holm, vid Malmö universitet, tilldelas 3 458 000 kronor för att utveckla och utvärdera en insatsmetod och ett metodstöd för socialt arbetsmiljöarbete baserat på modellen Civility, Respect and Engagement in the Workplace, CREW. Själva insatsen kommer att genomföras i form av workshoppar med deltagare från förskolor, en teaterorganisation och ett privat teknikkonsultföretag.

Projektet pågår till och med oktober 2024 och förväntas resultera i ett metodstöd för arbete med att förbättra den sociala arbetsmiljön på arbetsplatser i kommuner, regioner och den privata sektorn. Den utvecklade metoden väntas kunna bidra till att förebygga sociala arbetsmiljöproblem och ohälsa orsakad av dessa.

Kristoffer Holm, doktor i psykologi, Malmö universitet, tel: 073–715 49 58, e-post: kristoffer.holm@mau.se.

Eskalerande konflikter, hot och våld mot lärare: uttryck, orsaker och insatser

Skolan är en av de arbetsplatser där risken är störst att råka ut för hot och våld. Under ett läsår utsätts en tredjedel av grundskollärarna för hot eller våldshandlingar av elever. Trots detta saknas forskning både om lärarnas utsatthet och om vad som görs för att främja en trygg arbetsmiljö i skolan. En studie av skolor där man lyckats omvandla en hotfull och våldsamt miljö till en trygg arbetsplats kan ge ökad kunskap om lärares utsatthet för eskalerande konflikter och bidra till bättre arbetsmiljö i skolan.

Ilse Hakvoort, vid Göteborgs universitet, tilldelas 2 378 000 kronor för att undersöka hur situationer där lärare utsätts för hot och våld uppstår och kan hanteras och förebyggas. I projektet ingår också att ta reda på vilka insatser skolorganisationer sätter in för att skapa en trygg arbetsmiljö.

Projektet pågår till och med december 2024 och förväntas ge ökad kunskap om hur lärares utsatthet för konflikter, hot och våld påverkar deras yrkesutövning och om vilka arbetsmiljöinsatser skolor sätter in för att öka tryggheten. Resultaten väntas kunna användas i utbildningar och policydokument och kan på så vis stödja skolorganisationer i deras arbete med att skapa en trygg arbetsmiljö.

Ilse Hakvoort, docent i pedagogik, Göteborgs universitet, tel: 076–618 24 85, e-post: Ilse.hakvoort@ped.gu.se.

Hur hanteras motsättningen mellan sociala och medicinska mål i hemtjänsten? Jakten på en god arbetsmiljö i skuggan av pandemin

I takt med att andelen äldre ökar i Sverige blir allt fler beroende av hemtjänst. Samtidigt visar utredningar att hemtjänstarbetet försvåras av till exempel stress, underbemanning och belastningsskador. En stor utmaning för personalen ligger i att inte inkräkta på tryggheten i brukarens hem och på samma gång ge en medicinskt korrekt vård. En studie av hur offentliga och privata hemtjänstverksamheter hanterar denna konflikt mellan sociala och medicinska mål kan bidra med kunskap som kan förbättra arbetsmiljön och minska sjukfrånvaron inom hemtjänsten.

Johan Berlin, vid Högskolan Väst, tilldelas 3 990 000 kronor för att undersöka hur enhetschefer i landets samtliga kommuner och vårdpersonal och skyddsombud i fyra regioner hanterar motsättningen mellan sociala och medicinska mål i hemtjänsten.

Projektet pågår till och med december 2024 och förväntas visa vilka utmaningar enhetschefer och vårdpersonal i hemtjänsten ställs inför i vardagen och vad som påverkar personalens arbetsmiljö. Resultaten väntas också kunna ligga till grund för utvecklade rutiner för hur man kan hantera motsättningen mellan sociala och medicinska mål i hemtjänsten och kan på så vis bidra till en bättre arbetsmiljö för personalen.

Johan Berlin, professor i företagsekonomi, Högskolan Väst, tel: 070–361 22 95, e-post: johan.berlin@hv.se.

Hot och våld inom intensivvård

Inom intensivvården löper personalen stor risk att utsättas för hot och våld av oroliga och aggressiva patienter. Fler ordningsvakter är ett sätt att öka tryggheten för anställda på sjukhus, men vakternas närvaro har inte minskat våldet mot intensivvårdspersonal. Inom psykiatrisk vård används en metod som heter Bergenmodellen för att förebygga hot och våld. En studie av förekomsten av hot och våld i intensivvården och en anpassning av metoden därefter kan bidra till en tryggare arbetsmiljö inom denna typ av vård.

Eva Joelsson-Alm, vid Karolinska Institutet, tilldelas 935 000 kronor för att undersöka förekomsten av hot och våld på landets 84 intensivvårdsavdelningar och därefter anpassa Bergenmodellen för användning vid intensivvård.

Projektet pågår till och med oktober 2024 och förväntas ge kunskap om i vilken utsträckning hot och våld förekommer inom intensivvården och hur det kan förebyggas. Faller anpassningen av Bergenmodellen väl ut väntas resultaten kunna bidra till bättre riskbedömning och en tryggare arbetsmiljö för personalen inom intensivvården.

Eva Joelsson-Alm, medicine doktor, Karolinska Institutet, tel: 073–698 80 13, e-post: eva.joelsson-alm@ki.se.

Personlig skyddsutrustning – strategier och rekommendationer för ökad användning genom anpassning till användare, uppgift och kontext

På senare år har antalet arbetsolyckor som leder till sjukfrånvaro ökat och fortfarande inträffar tillbud som hade kunnat förebyggas med rätt personlig skyddsutrustning. I sotaryrket finns arbetsmiljöer där olyckor inträffar på grund av felaktig användning av skyddande utrustning. Ansökan avser ett tilläggsanslag för ett tidigare beviljat projekt som ska analysera hur personlig skyddsutrustning används och utforma rekommendationer för ökad användning.

Anna-Lisa Osvalder, vid Chalmers tekniska högskola, tilldelas 650 000 kronor i tilläggsanslag för att kartlägga orsakerna till att personlig skyddsutrustning används, används fel eller inte används alls i sotaryrket. I projektet ingår litteraturstudier, användarstudier, utvärdering av skyddsutrustning samt utveckling av strategier och rekommendationer för ökad användningen av skyddsutrustning genom anpassning till användare och arbetsuppgift.

Projektet pågår till och med juni 2022 och förväntas generera kunskap om orsakerna till att skyddsutrustning inte används eller används på ett felaktigt sätt. De strategier och rekommendationer som ska tas fram väntas kunna hjälpa organisationer i olika branscher att öka användningen av rätt personlig skyddsutrustning.

Anna-Lisa Osvalder, professor i människa-maskinsystem, Chalmers tekniska högskola, tel: 031–772 36 43, e-post: alos@chalmers.se.

Kontakt:

Barbro Jacobsson, forskningshandläggare på FoU-avdelningen, Afa Försäkring: 070–893 95 48, barbro.jacobsson@afaforsakring.se.

Linda Harling, presskommunikatör, Afa Försäkring: 0730–96 35 12, linda.harling@afaforsakring.se.

Afa Försäkring finansierar forskning som kommer till nytta i arbetslivet

Vi stödjer forskning och utveckling inom arbetsmiljö och hälsa. Vi satsar 150 miljoner kronor om året för att förbättra arbetsmiljö och främja hälsa och därmed minska arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro för de anställda inom det privata näringslivet, kommuner och regioner. Mer information finns på vår [FoU-webb](#).

Om Afa Försäkring: 9 av 10 är försäkrade genom jobbet. Afa Försäkring ger trygghet och ekonomiskt stöd vid sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet. Våra försäkringar är bestämda i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter och vi försäkrar människor i privat näringsliv, kommuner, landsting och regioner. Afa Försäkring drivs utan vinstsyfte och förvaltar cirka 200 miljarder kronor. En viktig del av vår verksamhet är att stödja forskning och projekt som aktivt syftar till att förbättra arbetsmiljön. Afa Försäkring har cirka 650 medarbetare och ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK. www.afaforsakring.se